

1 of 1 DOCUMENT

NRC Handelsblad

June 17, 2000

Beperking van het dualisme is haast niet te vermijden

BYLINE: CARLA VAN BAALEN

SECTION: Zaterdags Bijvoegsel; Pg. 34

LENGTH: 896 words

Een zekere mate van afstemming tussen coalitiefracties en kabinet hoeft een gezond functionerende democratie niet in de weg te staan, vindt Carla van Baalen.

Het monistisch gedrag van het kabinet ligt onder vuur. Zo stelde Mark Kranenburg dit gedrag in deze krant van 8 juni aan de kaak. Terecht, want de wijze waarop een behoorlijk functioneren van de parlementaire democratie in de afgelopen weken, met name in het geval van de Vreemdelingenwet, onmogelijk werd gemaakt, was niet mis.

Maar om nu te suggereren dat het in de jaren vijftig allemaal beter was en het dualisme (het gescheiden opereren van regering en parlement) toen hoogtij vierde, is een verkeerde voorstelling van zaken. Sterker nog, het monisme (begrepen als het intensief samenwerken van regering en Kamerfracties van regeringspartijen) is in de jaren vijftig begonnen. Weliswaar opereerde de ARP toentertijd principieel dualistisch - dat blijkt overduidelijk uit de memoires van oud-minister Zijlstra, die Kranenburg citeerde -, maar wat voor de ARP gold, gold nog niet voor de andere partijen. Het kabinet waarvan Zijlstra deel uitmaakte, het derde kabinet-Drees (1952-1956), was niet vrij van monistische trekken. Drees stelde in de ministerraad geregeld voor, als het om politiek gevoelige zaken ging, eerst te overleggen met de eigen fractie. En net als nu beklaagde de oppositie zich daarover. Een voorbeeld.

In het voorjaar van 1955 struikelde het kabinet-Drees over een nieuwe Huurwet. Maar binnen een

formatieperiode van slechts drie weken lag er een nieuw wetsvoorstel en kon het kabinet worden gelijmd. Nauw overleg met de betrokken fracties, met name met die van de PvdA, die de crisis had veroorzaakt, was eraan voorafgegaan. Toen het nieuwe wetsvoorstel andermaal de Kamer bereikte, stond van tevoren al vast dat het in die vorm geaccepteerd zou worden. Reageert de oppositie nu - in het geval van de Vreemdelingenwet - door in de media haar afkeuring over zo'n handelwijze te ventileren, destijds gaf de grootste oppositiepartij, de VVD, in de Kamer zelf uiting aan haar ongenoegen. P.J. Oud, de fractievoorzitter, zei dat hij er weinig voor voelde voor spek en bonen aan een debat mee te doen en verliet, gevolgd door de hele fractie, demonstratief de Kamer.

Was monistisch handelen toen nog betrekkelijk nieuw, in de decennia die volgden zou het almaar toenemen, uitmondend in de situatie van nu met dichtgetimmerde regeerakkoorden en wekelijks overleg tussen (afgevaardigden van) het kabinet en (afgevaardigden van) bevriende Kamerfracties. Maar zou in het huidige politieke bestel een zuiver dualisme nog wel mogelijk zijn? Het valt te betwijfelen of die theorie nog veel aanhangers heeft. De enorm toegenomen overheidstaak, de noodzaak om in coalities het land te besturen: het bestel is natuurlijk nauwelijks nog te vergelijken met de negentiende-eeuwse liberale nachtwakersstaat, toen het dualisme in de Nederlandse politiek werd geïntroduceerd. Enigerlei vorm van overleg tussen bewindsliden en fractieleiden van dezelfde partij is onmisbaar geworden.

Kranenburg vindt nog het meest verontrustend de vanzelfsprekendheid waarmee het monistisch gedrag wordt geaccepteerd. Hij schrijft: 'Alsof het de normaalste zaak van de wereld is praten de fractietoppen van PvdA, VVD en D66 elke donderdagavond aan de vooravond van het wekelijkse kabinetsberaad met hun eigen ministers. Alsof het de normaalste zaak van de wereld is praten de fractievoorzitters van de regeringspartijen elke woensdag actuele politieke zaken door met de minister-president en de vice-premiers. Maar het is geen gewone zaak.'

Maar wat stelt hij zich dan voor? Een terugkeer naar de tijd (jaren dertig?) waarin kabinet en parlement

daadwerkelijk geheel onafhankelijk van elkaar opereerden? Kranenburg schrijft: 'Regering en parlement hebben in ons systeem gescheiden verantwoordelijkheden', om direct daarna de ARP uit 1952 ten tonele te voeren die geen enkel contact toestond tussen AR-ministers en AR-fractie. Mag hieruit geconcludeerd worden dat een zuiver dualisme zijn ideaal is? Dat is niet alleen niet haalbaar, het is ook niet per se noodzakelijk voor een gezond functionerende democratie. Het systeem van 'beperkt dualisme', zoals Nederland dat sinds de jaren vijftig kent, kan heel wel met de parlementaire democratie in overeenstemming gebracht worden.

In de discussie daarover zou dan vooral moeten worden gekeken naar de grenzen van het toelaatbare. Wanneer verwordt een vooroverleg tussen bewindslieden en Kamerleden tot achterkamertjes- c.q. gaarkeukenpolitiek? Ligt dat aan de frequentie van het overleg? Of aan de mate waarin betrokkenen hun handelingsruimte inleveren door zich op afspraken vast te leggen? Wat het kabinet de afgelopen weken heeft laten zien, is overigens niet aan

twijfel onderhevig. Het kabinet is druk bezig een behoorlijk functioneren van de parlementaire democratie onmogelijk te maken. De grenzen van wat nog 'beperkt dualisme' mag heten, zijn reeds overschreden.

Carla van Baalen is directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

'Torentjesoverleg' op 20 juni 1956. Vlnr CHU-fractie leider Tilanus, KVP-fractie leider Romme, minister-president Drees, minister van Economische Zaken Zijlstra, PvdA-fractie leider Burger en VVD-fractie leider Oud. (Fotobureau Stokvis)

Politiek en staat

LOAD-DATE: May 8, 2003

LANGUAGE: DUTCH